

Ämnet omvårdnad – definition, beskrivning och progression

Ämnet omvårdnad

Vid Högskolan definieras omvårdnad som den vetenskap som skapar kunskap om relationer och handlingar för att främja människans/patientens utveckling mot fysisk, psykisk, social och existentiell hälsa. Därigenom ses hälsa som något mer än frånvaro av sjukdom och kan relateras till känslan av välbefinnande.

Omvårdnadens värdegrund är av central betydelse både för ämnet och för dess tillämpning. Omvårdnad kan förstås utifrån ett etiskt perspektiv, där patienten är i fokus. Vårdandet präglas av omsorg och ett etiskt förhållningssätt, där människans värdighet respekteras och högakts. Humanistisk människosyn innebär att alla människor behandlas likvärdigt oberoende av ålder, kön, sexuell läggning, klass, etnicitet samt att människan ses som en helhet av fysiska, psykiska och andliga/existentiella dimensioner. Patientperspektivet ingår som en del i värdegrunden där patientens utsatthet och egna perspektiv på sin hälsosituation är centrala. Vårdarens värdegrund och hållning till patienten kännetecknas av ansvar, respekt och öppenhet för patientens värdighet och integritet.

Centrala begrepp

Inom ämnesområdet omvårdnad är följande begrepp centrala:

Människa - människan ses som en helhet som kan beskrivas ur olika perspektiv. Helheten är alltid en central utgångspunkt i vårdandet. Olika former av ohälsa och kroppsliga förändringar kan påverka och begränsa en persons dagliga liv. Oavsett perspektiv på kroppen, såväl biologiskt/fysiologiskt som existentiellt, är och förblir människan alltid en helhet som inte kan skiljas från det liv hon är bärare av. Ett vårdande som utgår från en helhetssyn på människan beaktar människans komplexitet.

Hälsa och välbefinnande - utgör vårdandets centrala målsättningar. Hälsa relateras till känslan av välbefinnande och är inte enbart frånvaro av sjukdom. Vårdarens förhållningssätt och handlingar syftar till att främja hälsa genom att ge stöd för en hälsosam livsstil, minska lidande och lindra obehag och illabefinnande hos patienten. Lidande och hälsa är naturligt förekommande i människors liv.

Vårdande - vårdandets mål är att främja patientens hälsa och välbefinnande, förebygga sjukdom och ohälsa, lindra lidande eller verka för att döden blir fridfull och värdig med beaktande av kulturell bakgrund, ålder, kön och sociala villkor. Vårdande innebär relationer och möten, där det finns en patient/människa och närstående som i samspel med vårdaren medverkar och är delaktig i vården och sin hälsa. Vårdandet förverkligas genom relationer och vårdhandlingar, som medverkar till en god helhetsvård för patienten och därmed främjas patientens hälsa.

Livssammanhang och miljö - förståelsen för patientens livssituation, miljö och dagliga liv är av central betydelse i vårdandet och för att vårdaren ska kunna främja patientens hälsoprocesser och hjälpa patienten mot högre grad av välbefinnande. Vårdaren strävar efter

att få en djup förståelse för patienten och hans/hennes lidande i den aktuella livssituationen och i det aktuella livssammanhanget, där relationer, gemenskap, kultur, miljö och socialt sammanhang är av stor betydelse.

Ämnet omvårdnad som huvudområde

Ämnet omvårdnad är en autonom vetenskap och ett autonomt ämne och samtidigt huvudområde i utbildningsprogram inom vård på grund- och avancerad nivå. Transformeringsfrån autonomt ämne till professionsinriktat huvudområdet tydliggörs i utbildningsprogrammen på alla nivåer inom följande ansvarsområden: att främja hälsa, att förebygga sjukdom och ohälsa, att lindra lidande samt att verka för att döden blir fridfull och värdig. Den kontextuella delen av ämnet omvårdnad, som är stommen i utbildningsprogrammen, utvecklar kunskap om professionell omvårdnad främst för professionella vårdare, vilket möjliggör en evidensbaserad omvårdnad. Den generella delen av ämnet omvårdnad är dock till sin karaktär och uppbyggnad inte professionsbunden och syftar därför till att utveckla generell kunskap om vårdande som fenomen och om centrala allmänmänskliga fenomen (såsom lidande, sårbarhet, ansvar, tröst, naturlig vård och vårdgemenskap) i relation till hälsa och ohälsa.

Progression på grundnivå

Huvudområdets progression på grundnivå beskrivs i tre nivåer vad gäller teoretisk kunskap, färdigheter och förhållningssätt, d v s personlig kompetens:

Nivå A med utgångspunkt i fakta och grundläggande förståelse

Studenten lär sig att känna igen och återge abstrakta begrepp, principer och teorier i omvårdnad. En grundläggande förståelse för centrala begrepp och fenomen inom omvårdnad (människan, hälsa och välbefinnande, vårdande, livssammanhang och miljö) skapas. Studenterna lär sig också att skildra innebörden i centrala händelser/fenomen, samt kunna dra väsentliga slutsatser och konsekvenser gällande dessa. Studenterna inhämtar kunskaper om och förståelse för människans grundläggande livsvillkor och existens i relation till ålder, kön och kultur. Kunskaper inhämtas även i vetenskapsteori, teorier och begrepp i omvårdnad samt vårdetik. Grundläggande kunskaper om omvårdnadshandlingar, vårdrelationer, undervisning och handledning introduceras.

Nivå B med utgångspunkt i tillämpning, analys och problemlösning

Tillämpning innebär en form av problemlösning, där studenten lär sig att använda faktakunskaper, begrepp, evidensbaserade metoder, principer och regler som gäller inom omvårdnad. Med analys avses att bedöma hur olika delar inom ämnet är relaterade till varandra, hur argument överensstämmer med slutsatser och hur orsak och verkan är sammanlänkade i relation till andra ämnen. De centrala begreppen och fenomenen i ämnet tillämpas och analyseras i olika kontext. Förmåga att tolka olika former av information om patientens hälsosituation betonas i syfte att kunna förstå problem och kunna fatta beslut om omvårdnadshandlingar och kunna genomföra dessa. Studenterna lär sig tillämpa och analysera patientperspektivet, som betonar patientens unika upplevelser och behov i relation till hälsa, sjukdom och vård.

Nivå C med utgångspunkt i syntes, värdering och utveckling

Syntes består i att göra sammanställningar och abstraktioner av de centrala begreppen och fenomenen i avsikt att nå en större förståelse för omvårdnadsämnets komplexitet. Studenterna tillägnar sig en beredskap att lösa teoretiska och kliniska problem och att föreslå

kvalitetsförbättrande åtgärder inom omvårdnaden. Studenten följer kunskapsutvecklingen inom vårdområdet och tillämpar evidensbaserad omvårdnad med fokus på komplexa omvårdnadsproblem. Ett kritiskt, reflekterande förhållningssätt är en förutsättning för förmågan till syntes och värdering och för ett innovativt tänkande. Studenten fördjupar sina kunskaper och utvecklar sin kompetens i problemlösning och klinisk omvårdnad. Studenten tillägnar sig ett kritiskt vetenskapligt förhållningssätt för att kunna delta i utvecklingsarbete och medverka i forskningsprojekt samt kunna vara autonom i den kommande professionen. Studenten fördjupar sina kunskaper i undervisning, handledning och arbetsledning samt utvecklar sin förmåga till tvärprofessionellt samarbete.